

ВІД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Національна комісія зі зміцнення демократії
та утвердження верховенства права, 2006

Проект КОНЦЕПЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Розділ I. Загальні засади

Концепція державної мовної політики (далі – Концепція) – система основоположних нормативних настанов, які ґрунтуються на комплексній оцінці мовної ситуації в Україні і якими мають керуватися органи державної влади та органи місцевого самоврядування у своїй практичній діяльності при регулюванні суспільних відносин у мовній царині.

Здійснення Концепції має відбуватися на основі статті 10 Конституції України, яка встановлює: *“Державною мовою в Україні є українська мова.*

Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України.

В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України.

Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування.

Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом”.

У системі державних пріоритетів мовна політика посідає чільне місце, оскільки її стратегічним завданням, поряд з гарантуванням мовних прав людини, є утвердження суспільної злагоди і політичної стабільності, забезпечення єдності держави і зміцнення української державності.

Пріоритетом мовної політики в Україні є утвердження і розвиток української мови – визначального чинника і головної ознаки ідентичності української нації, яка історично проживає на території України, становить абсолютну більшість її населення, дала офіційну назву державі і є базовим системоутворювальним складником української державності. Не випадково відношення незалежної державності України наприкінці ХХ століття було спричинене і усвідомленням українською елітою, переважною більшістю українців того факту, що українська мова як найважливіша ознака буття української нації опинилась під загрозою повного знищення. Без повноцінного функціонування української мови в усіх регіонах України українській нації загрожує втрата статусу і ролі титульної і державотворчої нації та, врешті решт, поступове зникнення з етнічної та політичної карти Європи.

Загроза українській мові є тотальною загрозою національній безпеці України, загрозою самому існуванню української нації і Української держави.

Державна мовна політика має унеможливити перетворення України з суверенної національної держави в денаціоналізований географічний простір, який стане легкою здобиччю тих держав, мови яких витіснять українську і стануть панівними на всій території країни або в окремих її частинах.

В Україні існує одна державна (офіційна) мова – українська. Відповідно до Конституції України, законів України та Рішення Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 р. № 10-рп/99 про офіційне тлумачення статті 10 Конституції України державність української мови є невід’ємним атрибутом конституційного ладу держави. Джерелом статусу української мови як державної (офіційної) є державне самовизначення української нації.

Українська мова як державна (офіційна) має правовий статус обов’язкового засобу спілкування в публічних сферах всередині країни та при здійсненні публічних представницьких функцій у міжнародному спілкуванні.

Володіння державною мовою та її використання посадовими і службовими особами органів державної влади та органів місцевого самоврядування є однією з обов’язкових умов для зайняття відповідних посад. Особи, що не зважають на ці умови, мають бути свідомими того, що їхній власний вибір може викликати для них несприятливі наслідки, пов’язані з певними вимогами, встановленими законом.

Громадяни України повинні володіти українською мовою як мовою свого громадянства та використовувати її у сферах публічного спілкування. Знання української мови є неодмінною умовою набуття громадянства України. При цьому кожен громадянин України є вільним у виборі мови або мов у приватному спілкуванні.

Функціонування української мови як державної (офіційної) та її державна підтримка як мови титульної нації має поєднуватись з уважним ставленням до мов національних меншин, що історично мешкають в межах України, та забезпеченням захисту мовних прав осіб, що належать до таких меншин. Гарантування вільного розвитку, використання та захисту мов національних меншин відбувається відповідно до Конституції України і законів України з урахуванням стану кожної з них та реальних можливостей держави. У свою чергу забезпечення мовних прав осіб, що належать до національних меншин, та сприяння захисту і розвитку їхніх мов не має перешкоджати вивченню державної (офіційної) мови та ставати на заваді її запровадженню у всіх сферах суспільного життя на всій території України.

Україна – унітарна держава, в межах якої немає регіонів компактного проживання осіб, що належать виключно до якоїсь однієї етнічної меншини і становлять переважну більшість населення України. Тому державний статус української мови несумісний з пропагандою чи іншою практичною діяльністю, спрямованою на запровадження другої державної мови, будь-яких форм регіональної мовної автономії або проголошення діалектів української мови окремими мовами.

Статус української мови як єдиної державної мови визначено Конституцією України і не може бути змінений інакше, ніж у спеціальному порядку, передбаченому її статтею 156, тобто шляхом ухвалення не менш ніж двома третинами конституційного складу Верховної Ради відповідного закону, який має бути затверджений всеукраїнським референдумом, призначеним Президентом України. Відповідно до частини п’ятої ст.10 та п.4 частини першої ст.92 Конституції України порядок застосування мов в Україні визначається виключно законами України. Отже, органи місцевої влади та органи місцевого самоврядування не вправі регламентувати статус мов та їх застосування своїми актами. Спроби запровадження офіційної багатомовності на національному або регіональному рівнях всупереч Конституції України і встановленій конституційній процедурі не можуть кваліфікуватись інакше ніж дії, спрямовані на мовний розкол країни, розпалювання міжетнічної ворожнечі, порушення конституційного ладу і державної єдності України.

Українська мова, поряд з прапором, гербом і гімном, є символом Української держави і тому будь-які прояви зневаги до державної мови мають розцінюватись як такі, що ганьблять державу, і є неприпустимими. Публічне знущання чи глуз над мовою, а також її умисна дискредитація є порушенням Конституції України та образою національної гідності як громадян, так і держави, і мають переслідуватись законом.

При здійсненні цієї Концепції держава виходить з того, що вільне опанування всіма громадянами України мовою свого громадянства – це, як підтверджує багатовіковий досвід держав світу, запорука міжетнічної злагоди, єдності і стабільності суспільства, ефективного функціонування держави, позитивного її сприйняття як повновартісного і незалежного суб’єкта світової спільноти. Володіння громадянами України, крім своєї рідної мови, мовою свого громадянства підвищуватиме інтелектуальний потенціал кожної особи, сприятиме збереженню в Україні мовно-культурного розмаїття і виключатиме конфлікти на етнічному та мовному ґрунті.

Виконання стратегічних завдань державної мовної політики і досягнення визначених у цій Концепції цілей має здійснюватись з урахуванням особливостей мовної ситуації в Україні та забезпечуватись ефективними інституційними і юридичними механізмами.

Розділ II. Мовна ситуація в Україні

Сучасна мовна ситуація в Україні є насамперед результатом тривалої війни проти української мови, української ідентичності й української державності, яку Росія розпочала після 1654 року та яка продовжується і нині у формі мовно-культурної експансії.

Після короткочасного зупинення політики асиміляції України внаслідок розпаду Російської імперії 1917 року її на початку 30-х років ХХ століття було відновлено комуністичним режимом Радянського Союзу.

На відміну від попереднього періоду насильне російщення України здійснювалось надзвичайно інтенсивно, планомірно й системно, у незрівнянно ширших масштабах та із застосуванням найжорсткіших і найвитонченіших методів аж до умисного знищення мільйонів носіїв української мови, систематичного викорінення української національної еліти та державного втручання у внутрішні закони мови з метою її деукраїнізації шляхом позбавлення її самобутності. Водночас об'єктом русифікації стали і національні меншини України. Напередодні Другої світової війни в Україні було ліквідовано систему культурно-освітніх закладів, що обслуговували потреби національних меншин. Під час і після війни окремі національні меншини були піддані репресіям і вислані поза межі України.

У повоєнний період в Україні відбулися певні позитивні зрушення у ставленні до національних меншин. Однак політика русифікації українського етносу, особливо у східних регіонах, продовжувалась. Поступово шляхом запровадження російської мови у всіх вищих навчальних закладах в орбіту асиміляції було втягнуто і західні регіони України.

У роки, що передували розпаду Радянського Союзу, за допомогою жорстких адміністративних і дискримінаційних заходів було асимільовано значну частину українського етносу передусім у великих промислових центрах східної, південної і частково центральної України. В умовах помітного скорочення чисельності населення у сільських місцевостях України та агресивного здійснення комуністичним режимом політики злиття народів СРСР в єдиний «радянський народ» мовна асиміляція українців набула загрозливих масштабів.

Процес неухильного витіснення української мови із багатьох сфер життєдіяльності і прогресуюче зменшення носіїв української мови не призупинило навіть надання українській мові статусу державної у 1989 р. і подальше закріплення цього статусу в Конституції незалежної України як одного з елементів конституційного ладу країни.

Впровадження української мови як державної у публічній сфері не було до кінця послідовним і не супроводжувалось системними заходами, спрямованими на подолання тяжкої спадщини – деформованої мовної ситуації, спричиненої політикою мовно-культурної асиміляції неросійських народів, що її проводила Російська імперія в обох своїх іпостасях – самодержавній і комуністичній.

Нинішню мовну ситуацію в Україні слід розглядати як результат незавершеного асиміляційного процесу примусового перетворення україномовної спільноти на російськомовну, що здійснювався з метою цілковито розчинити український етнос в російському і знищити українську Україну.

На деформованість мовної ситуації в Україні вказує співвідношення носіїв української і російської мов, що не відповідає співвідношенню етнічних українців і росіян на її території. За даними Всеукраїнського перепису 2001 року українці становлять 77,8% населення України, тоді як українську мову визнало рідною лише 67,5%. Як показало всеукраїнське опитування Інституту соціології НАН України, у 2005 році українську мову вважали рідною лише 64,3% населення, російську 34,1%, іншу – 1,5%; мовою спілкування дорослого населення в родинній сфері були: переважно українська – 41,8%, переважно російська – 36,4%, обидві мови (залежно від обставин) – 21,6%.

Посилення процесів русифікації України викликано не тільки і не стільки кризою українського села, новими реаліями відкритого суспільства і ринковою конкуренцією, скільки неспроможністю старої влади здійснювати сильну і системну мовну політику. За минулі роки ця влада не спромоглася ні затвердити Концепцію державної мовної політики, ні розробити і здій-

снити ефективну програму мовного планування, ні створити дійовий механізм відродження і підтримки української мови, ні протидіяти мовно-культурній експансії Росії. У практичному плані це означало створення сприятливих умов для подальшого утвердження в Україні російської мови за рахунок витіснення з ужитку української.

У результаті Україна опинилась під потужним чужоземним інформаційно-культурним тиском. За даними Державного комітету телебачення і радіомовлення України близько 80 % ефірного часу теле- і радіостанцій заповнено неукраїномовним продуктом. Обмеженою є присутність у телерадіоєфірі україномовних програм. FM-радіостанції у переважній більшості російськомовні. Не на користь України склалося і використання частотного ресурсу. Більшість прикордонних районів мають значно кращі умови для прийому іноземних програм, ніж вітчизняних. Подекуди вітчизняного мовлення там немає зовсім.

Через невідповідність чи радше відсутність державної політики негативні тенденції є домінуючими на ринку друкованих ЗМІ та у царині вітчизняного книговидавництва. Річний тираж журналів та інших періодичних видань українською мовою у 2004 році становить 28 % від загальної кількості, тоді як ще в 1995 р. було 70 % (для російськомовних видань ці цифри навпаки зростають з 18 % до 64 %). Питома вага річного тиражу газет, що видаються українською мовою, за 10 років скоротилася з 50 % у 1995 році до 32 %. Натомість російськомовні газети в загальному тиражі зросли за цей час з 45 % до 59 %.

На книжковому ринку України домінують російськомовні видання. За розрахунками Української асоціації книговидавців та книгорозповсюджувачів, більшість книжок, що продаються в Україні, видано в Росії.

Україна стала ринком неконтрольованого збуту іноземної кіноіндустрії та продукції російського шоу-бізнесу, який агресивно витісняє українську пісню – традиційну берегиню української мови й історичної пам'яті народу.

Масова присутність в українському інформаційно-культурному просторі іншомовної продукції спричиняє не лише втрату українського мовного простору, але й призводить до руйнації способу думання і деформації ментальності громадян України, прищеплення їм чужих стереотипів та нав'ювання їм почуття упослідженості та меншовартості. Внаслідок цього відбувається як ерозія ідентичності української нації, так і духовне нищення людського резерву, з якого формується українська еліта. Особливо небезпечною є мовно-культурна експансія Росії, яка супроводжується потоками ненависті і зневаги до української мови, української нації, української державності і має на меті виплекати з українського громадянина російськомовного українофоба.

Співвідношення української і російської мов в інформаційно-культурній сфері не відповідає реальному поділові населення за етнічною ознакою і порушує права його україномовної частини. При цьому нехтується факт готовності значної частини російськомовних українців до зміни мовної ситуації на користь державної мови. Цей факт періодично засвідчують соціолінгвістичні опитування.

Стан фактичної дискримінації українців у їх власній країні створює напруженість у міжмовних відносинах, яка посилюється через необґрунтовані домагання окремих політиків надати російській мові статус другої державної мови нарівні з українською і, таким чином, вибороти для чиновника право не опановувати і не використовувати українську мову в офіційному вжитку. Ці домагання спрямовані не на захист мовних прав росіян і російської мови, якій в Україні ніщо не загрожує, а проти відродження української мови.

В умовах існуючої в Україні мовної ситуації, деформованої на користь російської мови, надання останній статусу державної (офіційної) стало б актом дискримінації інших етноменшин і увічнило б триваючий процес русифікації України. В результаті в країні виникне потужний конфліктогенний чинник, який використовуватиметься антиукраїнськими силами для провокування міжетнічних конфліктів, дестабілізації політичної ситуації та розхитування підвалин української державності.

Нинішній мовний розвиток в Україні і без надання російській мові статусу державної є потенційно небезпечним для майбутнього української мови, а відповідно для майбутнього української нації і державної незалежності України.

Оскільки процес витіснення української мови є керованим і набув системного характеру, українська держава має діяти також системно, вживаючи рішучих заходів підтримки української мови як мови титульної нації і державної мови. Такі заходи не спрямовані проти мовних прав осіб, що належать до національних меншин, а є лише засобом утвердити українську мову, захистити мовні права українців і зберегти Україну як незалежну державу із своїм самобутнім обличчям.

Розділ III. Українська мова – мова українського народу і державна мова в Україні

Українська мова є мовою найбільшого корінного етносу України і невід’ємною базовою ознакою його ідентичності протягом багатьох століть. Незважаючи на складні умови тривалих періодів бездержавності української нації та її територіальної роз’єднаності, українська мова зберегла свою самодостатність і, врешті-решт, стала важливим чинником возз’єднання українських земель і відновлення соборної незалежності України.

Українська мова – не лише засіб спілкування, а й скарбниця духовного і культурного спадку українського народу. У витворених протягом віків різноманітних формах буття української мови (старовинні усні перекази і літописи, народні пісні і думи, казки і міфи, поетичні і прозові твори тощо) зберігаються історична пам’ять і досвід нації, глибинні витoki її світоглядних і моральних цінностей, віддзеркалюються національні традиції і узвичаєння, звичаї і навички, тобто ознаки, що притаманні саме цій спільноті і тому є унікальними цеглинами будівлі національної ідентичності. Одночасно українська мова створює той мовний простір, який є природним середовищем буття української нації. Його збереження є неодмінною умовою самого її існування і базовою матеріальною гарантією забезпечення мовних прав українців.

Суть заходів держави на підтримку української мови полягає не в її насильному нав’язуванні, а в тому, щоб надати громадянам України, які раніше були позбавлені свободи вибору, можливість вільно опанувати мову батьків і (або) свідомо вивчити мову свого громадянства з урахуванням перспектив, які відкриває її знання для самовдосконалення, самореалізації і повномасштабного здійснення конституційних прав.

Українська мова в Україні призначена виконувати різноманітні функції, зокрема забезпечити консолідацію, єдність і вільний культурний розвиток українського народу, стояти на сторожі збереження його ідентичності та здорового духовного і ментального розвитку.

Українська мова – невід’ємний державницький атрибут, що зберігає свою **історичну спадкоємність** від давньокиївської доби. Як мова найчисленнішого, найстаршого, автохтонного і титульного етносу українська мова відповідно до загальноприйнятої світової практики виконує функцію єдиної державної мови в Україні.

Відповідно до Рішення Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 року № 10-рп/99 про офіційне тлумачення статті 10 Конституції України державний статус української мови означає її обов’язкове застосування на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування (мова актів, роботи, діловодства, документації тощо), а також в інших визначених законом сферах публічного життя, зокрема у роботі державних і комунальних навчальних закладів, сфері обслуговування, культурі, засобах масової інформації.

Державність української мови є ключовим чинником консолідації українського суспільства на всій території України, формування сучасної української політичної нації, символічним уособленням української державності, гарантією збереження національної ідентичності українського етносу і державної єдності України. З огляду на це українська нація і держава мають забезпечувати відродження і захист української мови, якісну розбудову українського мовного простору.

Принципове значення для майбутнього української мови і української держави має національна мовна свідомість і мовна гідність. У їх формуванні чільну роль має відігравати українсь-

ка інтелектуальна еліта, насамперед вище керівництво держави, яке своїм особистим прикладом і зусиллями має утверджувати престиж української мови, української нації і держави. Вільне володіння державною мовою – юридичний обов’язок кожного громадянина України.

Висока мовна свідомість і гідність здатні протистояти іноземній мовно-культурній експансії та агресивним чужоземним впливам, масовому поширенню такого загрозливого для української мови явища, як суржик, необґрунтованому вживанню іншомовних слів, коли їм є цілком повноцінні відповідники в українській мові. Якість українського мовлення вже давно викликає занепокоєння науковців і широкої громадськості. Очистити мову від негативних нашарувань, вберегти її від засмічення та деградації – одне з першочергових завдань мовної політики.

Особливе значення має якість українського мовлення в тих сферах діяльності, які пов’язані з загрозою масового тиражування недоброякісних мовних зразків. Мовлення штатних працівників теле- і радіостудій в ефірі має бути еталонним. Виконання нормативних вимог до якості мови має стати обов’язковою умовою отримання дозволу на право займатися освітньою, медійною чи рекламною діяльністю, а їх порушення – передумовою для позбавлення ліцензії.

Слід давати відсіч спробам культивувати в суспільстві уявлення про українську мову як ущербну й непрестижну. Насправді її пізнавальний, виражальний і комунікативний потенціал надзвичайно потужний. Український словник один з найбагатших у світі. Українська мова входить до третього десятка демографічно найпоширеніших мов світу і за цим параметром друга серед слов’янських. Чимала частина її словника значно старша за майже півторатисячолітню історію її вживання в різних сферах громадського й культурного життя.

Українська мова – старописемна мова з великою історико-культурною спадщиною. Держава має піклуватися про наукове дослідження і публікацію давніх писемних пам’яток, їх популяризацію, використання їх елементів для збагачення ресурсу сучасної літературної мови. Залишається актуальним збереження й вивчення діалектів української мови – джерела її самобутності й життєвої сили.

Українська мова в її літературній формі набула високого рівня розвитку. Нею створено багату оригінальну літературу, перекладено найвидатніші твори світового письменства. Вона має досконало опрацьовану граматику, сформовану науково-технічну термінологію, розвинену стилістичну систему, здатну забезпечити спілкування і порозуміння в усіх сферах суспільного життя.

Підвищенню авторитету української мови має сприяти якнайшвидше практичне впровадження єдиного загальнонаціонального правопису. Однак, і після цього розвиток української мови має бути об’єктом науково обґрунтованого нормування і вдосконалення.

Державна мовна політика має бути спрямована на підтримку і збереження української мови в середовищі українських спільнот за межами України шляхом надання відповідної допомоги культурно-освітнім закладам українців в інших державах.

Розділ IV. Мови національних меншин в Україні

У певних місцевостях України традиційно мешкають національні меншини, частина представників яких виявляє почуття етнічного самоусвідомлення та спільності і користується мовами свого етносу.

Конституція і законодавство України гарантують вільний розвиток, використання та захист мов національних меншин. Держава сприяє розвитку мовної самобутності всіх національних меншин. В Україні не існує перешкод для застосування згаданих мов особами, що належать до відповідних меншин, у місцях їх компактного проживання. Держава гарантує таким особам право на навчання рідною мовою чи вивчення рідної мови в державних навчальних закладах або через національні культурні товариства.

Закон також дозволяє використовувати у місцях, де національна меншина становить більшість, її мову поряд з державною українською мовою в роботі місцевих державних органів і громадських об’єднань, а також місцевих підприємств, установ і організацій. Разом з тим, закон накладає на всі національності України обов’язок оберігати її державний суверенітет і терито-

ріальну цілісність, поважати мови, а з ними й культури, традиції, звичаї, релігійну самобутність українського народу та всіх національних меншин.

Серед мов національних меншин найсильніші позиції має російська мова, яка тривалий час була імперською мовою і продовжує широко використовуватися в межах всієї території України, особливо у її східній частині, в тому числі і багатьма особами, що належать до інших національних меншин. Значна частина представників національних меншин України зазнали русифікації в радянський період, про що свідчить низький відсоток осіб, які визнають рідними інші, ніж українська і російська, мови. За даними всеукраїнського соціологічного опитування 2005 року такі особи становлять 1,5 % населення України. Ще меншою є група представників національних меншин, які спілкуються в родині іншою, ніж українська чи російська, мовами – вона становить усього 0,2 % населення.

У силу історичних причин деякі з мов, зокрема гагаузька, кримськотатарська, караїмська, ромська, опинилися під загрозою функціонального занепаду і системної деградації. Вони потребують особливого захисту з боку держави, добродійних фондів, неурядових організацій, інформаційної підтримки ЗМІ та доброзичливого ставлення громадськості. Відповідно до ратифікованої Україною Європейської хартії регіональних і міноритарних мов має бути затверджено й запроваджено в дію програму підтримки й функціональної реабілітації зазначених мов.

Розділ V. Цілі і пріоритетні напрями державної мовної політики

З урахуванням мовної ситуації в Україні і законодавчо визначених функцій української мови і мов національних меншин державна мовна політика скерована на досягнення таких цілей:

- 1) утвердження української мови як державної (офіційної) у всіх царинах публічної сфери суспільного життя на всій території України і при здійсненні офіційними особами представницьких функцій у міжнародному спілкуванні;
- 2) посилення функції державної мови як мови громадянства – об'єднавчого і консолідуючого чинника в українському суспільстві і засобу зміцнення державної єдності України;
- 3) утвердження української мови як мови міжетнічного спілкування і порозуміння в Україні, гаранта державної незалежності й національної безпеки;
- 4) утвердження і підтримку української мови як самобутньої мови титульної нації;
- 5) сприяння розвитку мов національних меншин із спеціальним наголосом на захисті мов, що опинились під загрозою зникнення;
- 6) підтримання мовного розмаїття України та міжкультурного діалогу;
- 7) сприяння підвищенню загальної мовної культури громадян;
- 8) захист мовного простору України від чужоземної мовно-культурної експансії;
- 9) запобігання дискримінації за мовною ознакою та запровадження заходів позитивної дискримінації щодо мов, які потребують особливого захисту, зокрема щодо української мови в деяких регіонах України;
- 10) сприяння у задоволенні мовних потреб українців у країнах поселення.

Державна мовна політика має зосереджуватися на таких пріоритетних напрямках:

– приведення мовного законодавства і практики його застосування у сувору відповідність із Конституцією України та Рішенням Конституційного Суду України про тлумачення її статті 10, насамперед в частині, що стосується вимог володіння нормативною українською мовою народними депутатами України і державними службовцями усіх рівнів, призначення на посади в системі державної влади та місцевого самоврядування, системі освіти, науки, культури, Збройних Сил, державних засобів масової інформації, а також обов'язкового складання вступних іспитів з української мови у вищі навчальні заклади та її застосування в роботі всіх державних навчальних закладів України;

– створення належної нормативної бази підтримки і пільг для українськомовних ЗМІ, книговидавництва українською мовою, українського кіно і української пісенної продукції;

– виховання української мовної свідомості і гідності; загального піднесення престижу української мови;

- вироблення дієвих засобів захисту від актів зовнішньої мовно-культурної експансії та публічної дискредитації української мови;
- розширення застосування української мови у всіх царинах життєдіяльності в межах всієї України;
- поліпшення якості українського мовлення на українських теле- і радіоканалах;
- створення системи дієвого контролю за дотриманням мовного законодавства.

Розділ VI. Механізми здійснення державної мовної політики

Здійснення державної мовної політики забезпечує система органів, яку складають:

1. Національна рада з мовної політики при Президенті України.
2. Структурний підрозділ з мовної політики у складі Міністерства юстиції України.
3. Національна комісія з питань правопису та мовних норм Національної академії наук України.
4. Національна Рада з питань телебачення та радіо.

Національна рада з мовної політики при Президенті України (НРМП) як головний дорадчий орган виконавчої влади щопівроку на своєму засіданні розглядає, затверджує і подає Президентові України аналітичну доповідь про мовну ситуацію в державі та першочергові заходи для реалізації державної мовної політики. НРМП взаємодіє з органами виконавчої влади, закладами науки, освіти та культури, засобами масової інформації, громадськими організаціями тощо для своєчасного виявлення і різнобічного та об’єктивного висвітлення проблемних питань у галузі мовної політики.

Структурний підрозділ з мовної політики Міністерства юстиції України відповідає за повсякденне здійснення мовної політики і має наступні функції:

- сприяти вдосконаленню нормативної бази здійснення мовної політики шляхом випрацювання проектів відповідних законів України, указів Президента, постанов уряду;
- здійснювати мовне планування на близьку й віддалену перспективу і відпрацювання відповідних державних програм;
- координувати діяльність міністерств і відомств у частині, що стосується питань мови, для забезпечення консолідованої мовної політики та концентрації зусиль на пріоритетних напрямках;
- організаційно забезпечити ухвалення й видання сучасної редакції Українського правопису, його впровадження в офіційно-діловий вжиток, книговидання, практику навчальних закладів, ЗМІ тощо;
- запровадити постійну систему заохочень та інформаційної підтримки активних провідників державної мовної політики (осіб, підприємств, державних та недержавних установ, організацій, навчальних закладів тощо);
- спільно з науковими установами та громадськими організаціями здійснювати моніторинг мовної ситуації в Україні;
- своєчасно виявляти порушення мовного законодавства та запобігати їх поширенню;
- порушувати питання про притягнення до дисциплінарної, адміністративної та судової відповідальності винних у грубих порушеннях законодавства стосовно української мови чи інших мов;
- аналізувати зарубіжний досвід мовної політики та мовного планування та використовувати його раціональні елементи у своїй діяльності;
- спільно з Міністерством закордонних справ України, МОН України та іншими відомствами планувати й координувати заходи щодо захисту мовних прав українців за кордоном, вести пропаганду української мови й культури у світі;
- через ЗМІ інформувати суспільство про мовну ситуацію в країні, висвітлювати актуальні проблеми мовної політики та обговорювати шляхи їх розв’язання.

Структурний підрозділ з мовної політики Міністерства юстиції України через своїх співробітників в обласних управліннях юстиції взаємодіє з органами місцевої державної влади та органами місцевого самоврядування для одержання інформації про мовну ситуацію на місцях і планування мовної політики з урахуванням місцевих особливостей.

Національна комісія з питань правопису та мовних норм (НПК) Національної академії наук України повинна стати постійним органом, діяльність якого триватиме й після затвердження сучасної редакції Українського правопису.

До її компетенції мають бути віднесені такі питання:

- внесення доповнень та змін до Українського правопису;
- вироблення та затвердження правил іншомовного відтворення українських власних назв та національних реалій (назв грошової одиниці, одиниць адміністративно-територіального устрою, посад тощо);
- розв’язання спірних питань української наукової та виробничої термінології;
- затвердження нормативних вимог, експертиза якісного рівня мови засобів масової інформації, реклами, інструкцій та інформаційних написів на товарах широкого вжитку тощо.

Національна рада з питань телебачення та радіо функціонує відповідно і на основі чинної нормативної бази.

Розділ VII. Прикінцеві положення

1. Здійснення Концепції покладається на структурний підрозділ з мовної політики, який створюється в рамках Міністерства юстиції України одночасно зі схваленням Концепції відповідним указом Президента України.

2. Структурний підрозділ з мовної політики Міністерства юстиції України перебирає на себе відповідальність за забезпечення виконання Постанови Верховної Ради України від 22 травня 2003 року № 886-IV “Про рекомендації парламентських слухань “Про функціонування української мови в Україні”; Державної програми розвитку та функціонування української мови на 2004-2010 роки; Міжгалузевої науково-технічної програми “Інформація. Мова. Інтелект”, Програми “Словники України” (як в традиційній формі, так і в електронному варіанті, в т.ч. в он-лайнному).

3. Структурний підрозділ з мовної політики Міністерства юстиції України у двотижневий термін розробить проект Указу Президента України “Про створення Національної ради з мовної політики при Президенті України”.

4. Структурний підрозділ з мовної політики Міністерства юстиції України у взаємодії з міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими держадміністраціями у тримісячний термін розробить комплексну програму вдосконалення нормативної бази державної мовної політики і започаткує підготовку проектів нових перспективних державних програм, спрямованих на підтримку і розвиток української мови і мов національних меншин.

Розробка програм державної мовної політики має супроводжуватися визначенням джерел їхнього фінансування із коштів Державного бюджету України, бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя, а також інших джерел, не заборонених законодавством України.

5. По мірі змін у мовній ситуації в Україні Міністерство юстиції України вносить відповідні пропозиції щодо змін і доповнень до цієї Концепції.

* * * * *